

Güwänama / satiriki hekaýa

Category: Hekaýalar, Kitapcy, Satiriki hekaýalar, Sözler

написано kitapcy | 23 январа, 2025

Güwänama / satiriki hekaýa

GÜWÄNAMA

Täze ýazan romanymyň golýazmasyny goltuklap neşirýata bardym. Bölümiň redaktory meni görüp seňrigini ýygrydy. Wah, şu hantamaçylyk gursun, bilmediksirän boldum.

– O-ho-how, inibatyr, gurawmysyň. Döredijilik nädýä, döredijilik? – diýip, men gaýtam alçaksyradym. Gözümiň gyýtagy bilen onuň iş stolunyň üstünde dagaşyp ýatan kagyzlara seretdim.

Aý, o-da bir tüýs içinden ýalyn geçen eken. Mekirlik bilen ýylgyrды-da:

– Aga Hezilowiç, sowgatlyja geldiňizmi, bi, eliňizdäki näme? – diýip, geňirgenen boldy.

Näme, ol meniň elimdäkiň nämedigini bilmän sorayandyr öýdýäňizmi? Ýo-ýok, köpbilmişlik edýä, baryp ýatan melgun ol. Sowgatlyja geldiňmi diýen bolýa welin, ýa işigaýdan bir zat hantamamyka? Belañ sapyny alarsyň, özümüz ölüden köpün soýjak bolup ýörüs. Gönüläp aýdaýmasa düşünmediksirän bolaýaýyn-la.

– Inibatyr, bi, neme, şo öňki "Jan gerekmi, pyçak?" diýen romanymyň ikinji kitaby. Üçünjisinem ýazyp gutaryp barýan. Onsoň...

Redaktoryň gözi hanasyndan çykaýjak boldy. Zöwwe ýerinden galdy. Otagyň içinde iki ýana gezmeläp özbaşyna hüňürdedi.

– Eý, Hudaý! Gadym döwürlerdäki ýaly hat-petiň daşyň ýüzüne ýazylmaýanam bir gowy zat. Ýogsam dagy ýazyjylarymyzyň bu harsurşyna başy gök diräp duran mähnet-mähnet daglaryň gara daşlatam parajak däl...

Men eşitmediksirän bolup golýazmamý dörjeleşdirdim. Ol ýanyma dyklyp geldi-de, elimdäki galyň papkany aldy. Ony saldarlap gördi.

– Bäý-bä-ä, munyň baş-alty kilerägä bar öýdýän?!

Men içimdäki gopýan gaý-harasaty daşyma çykarmajak bolup dilimi dişledim. Onuň özi bilen deň bolsaň, häzir ýakasyndan ebşitläp tutaga-da ýazzy maňlaýyny edil çilik ýaly galdyraýmaly. Aý, bolýa-da, susagyň sapy elindekä sürsün-dä döwrany. Ol şu wagt hekgermän haçan hekgersin.

– Muň agramymy? – diýip, men sözüme dyngy berdim. Ol ýene-de bir zatlar aýdar öýtdüm. Edol agzyna suw alan ýaly, gürlemedi, zaňnar. Ýylgyryp baş atdy.

– Mazmuny boýunça hasap etseň-ä, baş-alty tonna-da bardyr – diýip, men sözümiň üstüni ýetirdim.

Redaktor aýtjak bolýan zadyma bada-bat düşündi öýdýän. Gürrüňi başga ýana sowdy.

– Aga Hezilowiç, belli bolşy ýaly her bir eser ýazyjynyň ýüreginden joşup çykmaly. Dogrumy?

– Dogry – diýip, men onuň aýdanlaryny iki elim bilen goldadym. Neden indiki aýtjaklaryňam dogry diýipdim. Onýança ol gürrüňini dowam etdirdi.

– Dogry bolsa, ýürekden dömüp çykýan her bir esere biz öz perzendimiz hökmünde garamaly.

– Dogry. Gaty dogry. Gyzyla gaplaýmaly pikiriňiz bar.

Gürründeşimiň guşy uçdy. Ol ýyljyraklap bijesi çykana döndi.

– Gaty dogry bolsa, onda, neme, Aga Hezilowiç. Bi, kitap magazinlerindäki çaň basyp ýatan "çagalaryňyzyň" käte-käte halyndan habar alyp duraweriň. Perzent diýilýän närsäni dogrup, ony köçä taşlaýmaly däl ahyryn. Jylawyny başyna orap kowup goýberýäňiz. Bi çykýan kitaplaryň dil-agzynyň ýoklugyna şükür ediň. Olaryň janly çaga däldigem bir gowy zat, ýogsam dagy köpimiz yöne aliment töläp ýörmeli bolardyk...

Ah, men akmak, goýun kelle, ýogyn burun! Gürrüňiň nirä syrykdyryljak bolýanyny aňmandyryn. Asyl ol meniň ho-ol beýlämden öwrülip ýören bolsa nätjek. Eşitdiňiz dälmi, bi, nejisiň edýän gürrüňini. Okyjylar kitap diýilýän zadyň ýüzüne seretmeseler, ony okamasalar näme, oňa men günäkärmi?! Ýok, munuň dişinde et galdyrmaly däl.

– Neme, inim, kitaplaryň dükanlarda näme üçin beýdip baslygyp ýatýandygyny seljerseň, onuň sebäbi kän. Ilkinji nobatda neşirýatçylaň özi günäkär. Kitaplary owadanja edip çykaryp

bilseň, öňýeten ony bezeg üçinem aljak. Dogry-da walla, bi alynýan kitaplaň haýsy biri okalýandyr öýdýäň. Hawa, neşirçilerem bize edip bilen ýamanlygyny edýäler. Olaryň kagyzlaram ýedi ýyl hassa ýatan syrkawyň ýüzi ýaly jyrk sary, jiltlenşem juda ýaramaz, elleseň bölek-bölek bolşup eliňe gelip dur. Galyberse-de, kitap satyjylaryň özlerinde-de derek ýok, okyjylaryň içki dünýäsine aralaşmany başaranoklar. Eýsem, çörek satandan arak satanyny kem görmeýän söwda işgärleri gytmy bizde?! Has dogrusy, olar ruhy baýlykdan beýleki baýlygy gowy görýärler...

Redaktor kim bilen iş salyşýandygyny aňdy öýdýän. Dagy näme, men bir topar kitabyň awtory bolup şular ýalyjak mahlukdan gep çekerinmi?! Düýeden uly pıl bar, juda bolmasa üstünden arz ederin, ýokarky başlyklara. Gaýtam, olara-da iş tapylar, öňi-soňy näme işlejeklerini bilmän, dyrnaklaryny alşyp otyrlar, edarada. Has dogrusy, işlejeklere-de gün berenoklar. Umuman, men gidişerin, bular ýalyjaklar bilen. Hany, kitabymy çykarmajagam bir bolup görsünler.

Ol ýöwselläp başlady. Meniň hezil bermejegimi aňdy öýdýän. Dili diýseň süýjedi.

– Hormatly Aga Hezilowiç! Siziň aýdýanlaryňyzyň hemmesiniňem jany ýok däl. Bu ýerde kitaby ýazýanlaryň, ýagny ýazyjylaryň özünden başga hemme kişi günäkär. Söwda işgärlerem, neşirýatçylardyr neşirçilerem, hatda okyjylaram. "Biziň halkymyz dünýäde iň köp okaýan halkdyr" diýip adamlary halys başymyza çykardy. Hawa, diňe ýazyjylaryň özünde ýazyk ýok...

– Dogry, ine, şol adamlaryň jylawyndan çekmeli – diýip, men redaktory ompa oturdanyňa monça bolup ýyrşardym.

Redaktor stolunyň tahylyny çekdi-de, ondan bir kagzy çykarup ony maňa tarap uzatdy.

– Ynha, okap görüň. Täze düzgünnamamyz bilen tanyş boluň.

– O nämäniň düzgünnamasymyşyn? – diýip, men göwünli-göwünsiz onuň elindäki kagzy aldym.

Ol janyndan syzdyryp ýagdaýy düşündirdi.

– Bizem öz işimizi üýtgedip gurýas, ýaşuly. Kitabyňy çykartjak her bir awtor edeni tankytçylaryň üçüsinden, dürli hünärdäki okyjylaryň bolsa onusyndan täze ýazan eseriniň nä jüredigi

hakynda güwänama getirmeli hem-de...

Men onuň soňky aýdan sözlerini diňlemedim. Wah, nädip ony diňlejek. Bular biziň jürümizi dikipdirler-ä. Eý, aman! Nätsemkäm? Tankytçylaryň-a ýarasy ýeňil-le, olary yrsa bolar. Ýöne, ynha, şu okyjylar burnuňdan ikli gan getir. Aç-açanlyk, aýanlyk, demokratiýa diýen bolşup indi olara gep düşündirer ýaly bolmady. Agyzlaryna gelenini aýdyşyp ýörler how. Okyjylardan güwänama alanyňdan-a ýene-de bir eser ýazanyň aňsatmykan öýdýän...

– Hawa, ýaşuly, umuman ile ýarar ýaly eser döretmeli – diýip, bölümiň redaktory elimi gysdy.

Mesele aýdyň. Biz okyjylaryň guly bolmaly.

– Ah-ow, gadyrdan redaktor jan, biz – ýazyjylar, size näme ýamanlyk etdik?! Ýa beren çöregiňizi iýmedikmi? – diýip, men şo ýerden göni tanyş okyjylarymyň üstüne ugradym.

Hawa, yzyny diňläň dostlarym! Ýeňsämden iterilen ýaly bolup çykyp gaýdyşyňa içimi gürledip barýardym. Öňümden tanyşlarymyň biri çykan eken. Görmändirinem.

– Aga Hezilowiç, salawmaleýkim!

Men başymy galdyryp, garşymda ýyljyraklap duran ýigidiň elini gysdym. Dogrymy aýtsam, onuň adynyň kimdigi kes-kelläm ýadyma düşenokdy. Aý, ol hiç-le.

Be, "Hudaý berse guluna, getirip goýar ýoluna" diýenleri bolaýjak ýaly-la. Belki, meniň golýazmama güwänama ýazyp berjekleriň biri, ine, hut şu oglandyr. Öz-ä polady ýumşak bolarly, gülümsiräp dur. Sypdyrmaly däl muny.

– O-ho-how, dost jan, keypler niçik? Bi soňky döwürde görneňok-la, gardaş. Täze puluň ýüzlügin-ä döndüň – diýip, men onuň ýumşak damaryndan tutup başladym.

Ol, näme üçindir, meniň sowalyma jogap bermedi-de, gaýtam özüme sorag bilen ýüzlendi.

– Aga Hezilowiç, bi, näme, özbaşyňyza gürläp gelýäňiz, ýa döredijilik işgärlerimiň hemmesem şeýle bolýamy?

Akgaňlarda gürrüň gytmy. Nagt jogabyny berdim.

– Wah, dost jan, men akylly adamlar bilen gürleşmäni halaýan, onsoňam buwatlar öz-özünü bilen gürleşäýmeseň adama gep aýdar ýaly bolmady...

Ol hezil edinip güldi. Ä-hä, derrewjek daşyna tor aýlamaly.

– Bagyşlaň welin, siz edebiýaty gaty söýýän adama meňzeýäňiz. Dogrumy?

– Dogry. Ýazylýan zatlary, garaz, başarsam, sypdyrman okajak bolýan – diýip, ol ýene-de nämedir bir zatlar aýtjak boldy. Men ony kän gürletmedim.

– Ynha, şu sag ýüzümizde, bagyň içinde kooperatiwçileriň täze açan "Böwenjik" atly garbanyşhanasy bar. Belki, gürrüňimizi şol ýerde dowam etdireris, hä?!

Ol sagadyna seretdi. Elini owkalaşdyryp ýaýdanjyrady. Sähel iki göwünli bolsa men ony ömür sypdyrýanmy. Mümkün, neresse, pul çykarmalt bolaryn öýdýändir.

– Hany, ýör, ýazyjy ýanyňdaka hiç zady gaýgy etme. Bu duşuşygy ýuwmasak bolmaz...

Ahyry yrdym-aý, ýaňkyny. Tirkeşip garbanyşhana bardyk. Walla, lap edip aýtdygym däl, bizi işigiň agzynda garşylan perizadyň ýüzünden nur ýagýar, dilindenem bal. Beýleki döwlet naharhanalarynyň hyzmatkärleri ýaly jabjynşyp duranoklar.

– Hoş geldiňiz, hormatly myhmanlar. Oturyň. Biziň kooperatiwimiz siziň hyzmatyňyzda. Ynha, tanşyň – diýdi-de, ýaňky zenan içi menýuly gyzyň papkany öňümizde goýdy.

Dogrussyby dogry aýtjak, men menýudan öňürti ol gyzyň öz ýüzüne seretdim. Onuň gözel keşbi, gülüp duran gözleri süňňümi lagşatdy.

– O-o, aperin!

Men gygyranymy özümem duýmandyryn. Ol herna gaty görüp durmady. Bijaý bälçik gyz eken.

– Bagyşlaň, biz olar ýaly tagam taýýarlamyzok.

Üçimiziňem gülkimiz birden çykdy. Tüweleme, yetişiklije eken, sähel salymyň içinde stolumyzyň üstüni dürli naz-nygmatdan doldurdy. Biz ýaňky ýigit bilen birinji badany duşuşygymyz üçin göterdik. Ýöne men bagrym agyrýa bahanasy bilen ýanymdakydan ötünç sorap, elimdäki bulgury öňkülijigine ýerinde goýdum. Elbetde, gürrüň birbada gyzyşybermedi. Ýok, howlukmaly däl, towşany araba bilen tutmaly. Onsoňam ýuwudýanyň şu zährimar bolsa, baý, bilbil ýaly saýrarsyň-a. Hawa, mäşäni atymyna gelende gysmaly.

Ikinji bulguryň ýokary göterilenem şoldy welin, ýeserje gözlerini oýnakladyp, bir oglan ýanymdaka salam berdi. Olar şapba-şupba görüşdiler.

– Tanyş boluň, ýazyjy Aga Hezilowiç – diýip, söhbetdeşim maňa tarap elini uzatdy.

Men baş atyp, onuň salamyny aldym. Ol biziň ýanymyzdan giderli däldi. Mürähede ýakyn eken, gapdalymyzda joňkardy.

Görýän welin, şu gün men tarhandökerlik etmeli boljak öýdýän. Häzir bularyň başyny-gözünü aýlap, ikisindenem güwänama alaryn. Hälki zenany ur-tut ýanyma çagyrdym. Buýrup bilen zadymy buýurdym.

Yzly-yzyna göterilen badalar olaryň kellesini mis ýaly gyzdyrdy öýdýän. Bu zatlaryň yzy gaty bulaşaymaka tabakşalarymyň taryna kakyp göreýin.

– Ýogsa-da, ýigitler, nähili, bi ýazyjylarymyzyň ýazýan zatlary göwnüňizden turýarmy?!

Olar bu soraga öňden garaşyp oturan ýaly eken. Biri-birinden öňürtjek bolşup, ikisem birden gürledi.

– Bagyşlaň welin...

– Wah, göwnüňden turar ýaly zat bolsa...

Soňky gelen aşa batyrlyk etdi. Sesini gataldybrak gürledi.

– Aga Hezilowiç, bagyşlaň welin, ýazyjylarymyzyň käbir eserleriniň hiç duzy ýok. Asyl okasyň gelenok. Arada bir daýza awtobusyň üstünde uly ili bilen gygyryp gürrüň edýä. Kerpiç ýaly galyň kitaplaryň käbirini çigitdir nas dolamak üçin alaymasaň, okar ýaly дәl...

Bu gürrüňe gapdalymdaky hem goşuldy.

– Şol daýzaň diýýäniniň jany ýok дәl how! Mysaly daş ýerden gözläp oturmalyň. Häzir aç-açanlyk döwri, pikirlerň plýuralizmine giň ýol açyldy. Hormatly ýazyjymyz Aga Hezilowiçem gaty görüp durasy ýok-la. Ynha, siziň "Jan gerekmi, pyçak?" diýen romanyňyzyň birinji kitabynda zawodyň direktory Sähet Sapaýewiç şeýle bir ynsanperwer edilip görkezilipdir welin, oňa hiç ynanasyň gelenok. Zawodyň işgärlerinden biri odunsyz kösenýär. Ýaňky zawodyň direktory Sähet Sapaýewiç öz öýündäki kömüri äkidip, işçiniň gapysyna dökdürýär. Ýok, beýle häsiýetler başlyklara mahsus дәl, onda-

da häzirki döwürde. Öz işgäri hakynda beýle alada edýän ýolbaşçyny gündiz eliň çyraly gözläňde-de tapmarsyň. Edebiýat durmuşy dogry görkezmelidir. Wakalar kileň ýasama, toslanyp tapylana meňzeýär. Eger-de romanyň ikinji kitabyny ýazmakçy bolsaňyz...

O-ho-how, Hydyr diýenim hyrs bolup çykaýdy öýdýän. Bi betnyşanlardan gowy zada garaşmaly däl. Agzynyň diýenini gulagy eşitmeýän alkaş-laý bular, bir topar.

Hernä, bi iýlen-içilen zatlaryň bahasyny tölemänkäm içleriniň garasyny daşyna çykardylar. Duruberiň bakaly, men häzir size şeýle bir oýun görkezerin welin, hi hoşuňyza gelsin. Nädersiňiz ýöne, öwrülip ýazyjy göreniňizde titreşip dursaňyz. Ötünç soran bolip bir minutlyjak daş çykdy. Gapyda duran taksofondan 02-ni aýlap, haýsydyr bir iki sany alkaşyň ýazyja azar berýändigini aýtdym. Aý, garaz olaryň üstünden guýup bilen hapamy guýdum.

Ine, haý diýmän hasanaklaşyp gelen milisionerler ala-wagyrdy bolşup oturan tabakdaşlarymyň alymyny-salymyny bermän dykdylar maşynlaryna. Iş salyşýanyň ýazyjy bolsa gözüňiz entek nämäni görýärkä?!

Näme, güwänamanam Weli bermese Welje berer-dä, romanymy täzeden işlemejegim-ä çynym. Dogry-da walla!

Täçmämmet JÜRDEKOW.

Satiriki hekaýalar